

Peníze a stát

Vladan Hodulák

Tato prezentace je určena výhradně pro studenty kurzu Mezinárodní finanční instituce MVZn5065 na FSS MU v akademickém roce 2020/2021. Jakékoliv nakládání s prezentací pro jiné než studijní účely v tomto kurzu je zakázáno

Mezinárodní finanční instituce MVZn5065

Peníze v ekonomii hlavního proudu

- Vymezení peněz na základě funkcí, které plní
  - Zúčtovací jednotka (měřítko hodnoty)
  - Uchovatel hodnoty
  - Prostředek směny (dnes v ekonomii nejdůležitější)
- Teorie vzniku a vývoje peněz
  - A. Smith, C. Menger
  - Peníze se vznikly, protože pomohly vyřešit problém s dvojitou shodou potřeb -> peníze jsou první radě prostředek směny
  - Hlavním tématem vývoje peněz je snižování transakčních nákladů
- Vztah mezi penězi a bohatstvím
- Kvantitativní teorie peněz: $M \times V = P \times Q$

Otazníky ohledně standardního výkladu

- Velmi omezený vliv na reálné ekonomické veličiny
- Otázka role státu
- Teoretické problémy
  - Rozpor mezi penězi jako uchovatelem hodnoty a jako prostředkem směny
  - Nepřiznané předpoklady (směna, vlastnická práva)
- Empirické problémy – antropologické studie jej zásadně zpochybňují

Státní a kreditní teorie peněz

- Peníze jsou především měřítko hodnoty a vznikly za účelem hospodářské koordinace ve veřejném zájmu
- Vyvinuly se z předpeněžních společenských závazků
- Peníze jako instituce
  - Vyjádření pravidla, když osoba X předá věc reprezentující peníze osobě Y, udělá tato nějaký úkon anebo předá osobě X určitou věc
  - Je potřeba oddělit peníze jako měřítko, jako instituci a věc, která ji představuje
  - Kdokoli může peníze (závazky) vydávat a téměř cokoli může tento závazek (peníze) reprezentovat (dobytek, dřevěná hůlka, drahý kov, papír)
  - Problém je, jak přimět lidi k přijímání takovýchto závazků a jak generalizovat závazek (takovýto obecný závazek může následně působit jako prostředek směny)
  - Vztah mezi daněmi a penězi
- Problémy – podceňování role soukromého sektoru a politické udržitelnosti systému

Vymezení peněz

- Peníze jsou nástroj, který slouží ke koordinaci lidí při produkci a rozdělování
- Peníze jsou v první řadě měřítko hodnoty, další funkce závisí na podobě hospodářského systému
  - Nejčastěji měří hodnotu institucionalizovaných sociálních závazků – dnes jsou to peněžní dluhy
  - Prostředkem směny se stávají až s přechodem na tržní vztahy
- Nástin vzniku a vývoje peněz
  - Měřítko hodnoty usnadňující hospodářskou koordinaci v Sumeru
  - Peníze jako zobecněný závazek -> vznik mincí v Lýdii
  - Peníze a první trhy

Peníze a stát

- Proč lidé přijímají peníze?
  - Důvěra lidí vs. zákonné platidlo vs. daně a poplatky
- Stát
  - Je po většinu historie dominantním emitentem peněz
  - Určuje, co reprezentuje peníze
  - Hierarchie peněz
  - Nikdo jej nemůže donutit k bankrotu ve vlastní měně
- Reálná omezení
  - Inflace (deflace)
  - Vnější hospodářské vztahy (vyrovnávání platební bilance)

Spory o podobu peněžním systému

- Peníze umožňují státu mobilizovat zdroje pro veřejný zájem
- Spory o podobu veřejného zájmu a o rozložení příspěvků na něj
- Stát vs. věřitelé vs. dlužníci - > pravidla pro fungování peněžního systému
- Historické příklady sporů
  - Athény
  - Řím
  - Anglie
- Finanční sebeomezení státu
  - Nezávislost centrální banky
  - Stropy státních deficitů
  - Maximální výše dluhu
  - Omezení nabídky peněz (zlatý standard, fix)

Monetární a fiskální politika

– Monetární politika

- Opatření, jimiž se vlády snaží působit na peněžní veličiny (množství peněz v oběhu, úroková sazba).
- Konkrétní opatření závisí na zvolených cílech (hospodářský růst, nezaměstnanost, měnová stabilita).

– Fiskální politika

- Opatření ve struktuře státních příjmů a výdajů za účelem ovlivnit chod ekonomiky.

– Politické problémy s monetární a fiskální politikou – redistribuční dopady na různé skupiny obyvatel